

Josef KADEŘÁBEK, *Víra v síti vztahů (Slaný 1610-1635)*, České Budějovice 2008 (diplomová práce Historického ústavu Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 92 s.

Posudek vedoucího diplomové práce

Prozatím jen nemnohé výzkumy konfesijních poměrů v českých a moravských městech z počátku raného novověku ukazují, že víra byla pro měšťany a ostatní obyvatele měst jen velmi obtížně definovanou hodnotou, která se spíše než o věroučná stanoviska tehdejších církví opírala o rodinnou tradici, sociální vztahy v městské komunitě nebo o postoje lokálních mocenských autorit. Namísto identity (či konfesijní identity) tak někteří badatelé pro takové vnímání víry raději používají označení „samozřejmost“, odkazující na jistou míru iracionality, nepřesvědčení (či neznalosti) i na poměrně snadný přístup ke změně vyznání. Na reflexi víry v městském prostředí se ve své diplomové práci zaměřil také Josef Kadeřábek, který se věnoval středočeskému městu Slaný v první třetině 17. století. Právě v této době královské a utrakvistické město, jež se přidalo na stranu stavovského povstání, postihly zásadní změny, během nichž město změnilo vrchnost (nejprve do zástavní a posléze i dědičné držby ho získali Bořitové z Martinic) a také konfesi.

Josef Kadeřábek se nejprve stručně zabýval vývojem města do sklonku 16. století a následně i podobou jeho samosprávy, která se v porovnání s jinými českými královskými městy vyznačovala některými odlišnostmi. Podrobně analyzoval zejména skladbu slánské městské rady, v níž se v desetiletí před propuknutím stavovské revolty angažoval jen velmi omezený okruh osob a pro níž byly charakteristické těsné příbuzenské a rovněž majetkové vztahy mezi radními; ani ty ale nebyly zárukou bezkonfliktních vztahů mezi politickou elitou města. Diplomant si podrobně všiml i změn v samosprávě města, k nimž došlo na podzim 1622, i zásahů martinické vrchnostenské správy z léta 1623.

Vliv víry na kvalitu sociálních vztahů ve slánské městské obci diplomant sledoval na příkladu kmotrovství tamních radních ve vymezeném období 25 let; kromě samotného textu čtvrté kapitoly věnoval kmotrovským vazbám také 13 schémat v přílohách své diplomové práce. Podařilo se mu doložit proměnu vnímání kmotrovství v různých etapách vývoje města vymezených stavovským povstáním, změnou právního postavení města a následně náboženskou emigrací roku 1626. Kmotrovství zejména v letech po podřízení městské samosprávy nové vrchnosti interpretoval jako jeden z prostředků udržování „starých“, tedy tradičních sociálních pout ve slánské radní vrstvě. Podle diplomanta přitom ani v dalších letech nedošlo k

jejich úplnému rozvolnění, spíše od přelomu dvacátých a třicátých let 17. století začala ve městě dominovat jiná skupina tvořená novými lokálními mocenskými, již katolickými elitami. V této souvislosti je možné se ptát, nakolik byla ve Slaném „rekatolizace“ spojena s generační výměnou.

V závěrečné kapitole své diplomové práce se Josef Kadeřábek věnoval klíčové roli lokálních mocenských elit, zejména městské rady a martinických vrchnostenských úředníků, při prosazování katolické víry ve městě. Společně s tím sledoval další prostředky katolické obnovy města, k nimž patřila změna duchovní správy farního kostela, ekonomický tlak na měšťany i nutnost dodržovat vnější projevy příslušnosti k nové víře (dodržování postů, konání zpovědí, návštěva kostela). Jen stručně se diplomant dotkl také sociální každodennosti „rekatolizace“, tedy vzájemných pomluv, udání a sporných majetkových transakcí mezi příslušníky (či příslušnicemi) městské obce, nebo metod rezistence měšťanů vůči intenzivně vydávaným vrchnostenským nařízením.

Josef Kadeřábek ve své diplomové práci prokázal znalost pramenů městské provenience, které mu umožnily klást si zajímavé otázky. Bohužel mu ale také nabídly poněkud jednostranný pohled, který mohl jen částečně korigovat písemnostmi martinického velkostatku Smečno nebo některými osobními prameny. Práci zejména v poslední kapitole také chybí hlubší komparace s výzkumy z dalších českých a moravských měst. Interpretaci by jistě napomohla i znalost některé zahraniční literatury k tématu.

Přes uvedené dílčí výhrady považuji diplomovou práci Josefa Kadeřábka za zajímavý příspěvek k problematice „rekatolizace“ českých měst ve dvacátých letech 17. století. Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji hodnotit ještě jako **výbornou**.

Jindřichův Hradec, 23. května 2008

PhDr. Josef Hrdlička, Ph.D.